

nen werd beschouwd. Met zulk een tusschenfiguur meende men destijds voor Elseviers den waren toon te treffen. En toegegeven moet worden, dat het moeilijk was anders te handelen, wilde men niet, bruuskweg, het litteraire roer omgooien.

Ook wat de aanvankelijke illusies omtrent illustreering betreft was het tijdstip voor de oprichting van Elseviers deels gunstig, deels het tegenovergestelde. De Haagsche Schilderschool bereikte het toppunt van haar roem; met artikelen over de groote meesters dier school had het tijdschrift aanstonds succes. Daarbij was Nederland — gelijk trouwens nog steeds — zeer trotsch op zijn schilders en las men gaarne iets over hen, liefst allerlei anecdotische levensbizonderheden. En ook in de leerlingen en nakomelingen der groote Hagnaars, meerendeels bekwame schilders van landschap of binnenhuis, stelde het publiek wel belang. Doch tegelijkertijd met de jonge litteratoren waren — voornamelijk ter Amsterdamsche Academie van Beeldende Kunsten, onder leiding van Allebé — jonge schilders zich gaan uitspreken die het groot publiek voorloopig maar matig interesseerden — hetgeen wederkeerig was: ook zij interesseerden zich in 't minst niet voor het groote publiek. Jonge schilders, en hun litteraire kameraden, begonnen den spot te drijven met de dikwijls al te zoet waardeerende artikelen over de tallooze penseelvoerders, die in Nederland populair waren; het was toen dat een zéér ondeugende onder hen den bijnaam „Helsche Vier” voor het eerst op ons maandschrift toepaste. Maar dit scheen nog het ergste niet. Bedenklijker leek dat het wel gemakkelijk viel, op den titel te doen drukken: „Nederlandsche letterkundige kunstwerken, geïllustreerd door nederlandsche kunstenaars”, maar moeilijker, die illustreerende kunstenaars ook inderdaad te vinden. De kunstrichtingen der jongste generatie van schilders en teekenaars voerden hen juist van het illustratieve af. Jammer was dit zeker. Niet enkel Vincent van Gogh

heeft de groote engelsche en fransche illustratoren met vuur bewonderd en bejammerd dat wij zulke talenten (en de tijdschriften die hun werk gaven) in Nederland ontberen moesten. Hoe gaarne had Van Gogh zelf geïllustreerd, maar hem werd niets opgedragen. Toen Elsevier werd opgericht, was Vincent juist gestorven, in den vreemde, en illustratoren ontbraken hier nog evenzeer. Elseviers heeft gedaan wat het kon om een hollandsche illustratieve kunst aan te moedigen. Maar waar de geesten van zoo gansch andere dingen waren vervuld, stonden de handen niet naar dit werk. Enkelen, zooals Hoyneck van Papendrecht en vooral Josseling de Jong, de veel te vroeg gestorvene, leverden uitnemend werk in dit genre, werk dat te moeilijker werd, toen de litteraire kunst zich meer en meer van de romantiek der belangrijke avonturen bleek af te wenden naar de poëzie van stemming en de innerlijkheid van psychologische verdieping. Er viel aan de nieuwe novellen en romans eigenlijk zoo weinig te illustreren. Vreemd doet het nu aan, romantisch-theatrale teekeningen van Kaemmerer te vinden bij het echt moderne werk van Couperus. De schrijvers zelf waren niet ingenomen met hun illustrators, het scheelde maar weinig of Elseviers had de novellisten met zijn prentjes van zich vervreemd. Hoe goed herinner ik mij de eigen, schuchter geuite, teleurstelling, toen ik de teekeningen van Witkamp te zien kreeg, gemaakt ter „verluchting” van mijn eersteling: Een Kalverliefde. Ik vond dat deze teekeningen aan de bedoelingen van mijn werk allerminst bevorderlijk waren. (Eerst later wonnen ze voor me aan curiositeit, n.l. toen ik vernam dat mijn vriend Frans Mijnsen, destijds Witkamps leerling, ervoor geposeerd had.)

Zoo moest ook wat de illustratie betreft Elseviers wel zachtkens het stuur wenden, totdat ten slotte voor goed besloten werd, romans, novellen en gedichten voortaan niet meer te doen illustreeren, doch een scheiding te maken in den inhoud van het